

Припрема за летњу сезону пожара: Јачање отпорности предела на Западном Балкану

Сваког лета, предели широм Западног Балкана суочавају се са повећаним ризиком од пожара. Више температуре, продужени сушни периоди и променљиви обрасци падавина учинили су сезоне пожара дужим и непредвидљивијим. Иако се ови услови не могу контролисати, отпорност предела може. Припрема за летњу сезону пожара није само спремност за реаговање на пожаре када се догоде, већ и стварање предела који су способнији да се одупру, апсорбују и опораве од пожара.

Отпорност предела се гради много пре него што стигне први топлотни талас. Зависи од тога како се шумама, травњацима, пољопривредним земљиштем и руралним подручјима управља током целе године. Здравих и разноврсних предели којима се добро управља су генерално мање рањиви на јаке пожаре од оних где се вегетација неконтролисано нагомилала или где је традиционално управљање земљиштем нестало. Један од највећих изазова са којима се регион суочава је постепено напуштање пољопривредног земљишта. Како пољопривредне активности опадају у многим руралним подручјима, бивша поља и пашњаци често су колонизовани жбуњем, травом и младим дрвећем. Временом се ствара континуирана вегетација која омогућава пожарима да се брзо шире на великим површинама. Одржавање активних пољопривредних предела, било кроз производњу усева, воћњаке или испашу стоке, помаже у прекидању овог континуитета и ствара природне баријере које могу смањити интензитет пожара.

Традиционалне праксе управљања земљиштем и даље нуде вредне лекције за изградњу отпорности. Сезонска испаша, пажљиво одржавање пашњака и одрживо коришћење шума обликовали су многе пределе током времена. Ове праксе нису само подржавале локалне изворе прихода, већ су и ограничиле накупљање вегетације која може послужити као гориво током сушних лета. Препознавање и подржавање ових приступа може ојачати и руралне заједнице и отпорност на пожаре.

Шуме такође играју централну улогу у припреми за сезону пожара. Разноврсне шуме са мешавином врста дрвећа, различитих старосних класа и здравих подлога често су отпорније од оних које су густе и уједначене. Одрживо управљање шумама помаже у смањењу прекомерног нагомилавања горива, уз истовремено побољшање општег здравља екосистема. Редовно праћење, селективно проређивање где је то потребно и уклањање мртвих или болесних стабала могу допринети да се шуме боље прилагоде променљивим климатским условима. Припрема за лето такође значи заштиту ширег предела, уместо фокусирања само на појединачне шуме. Мочваре, реке, ливаде и пољопривредна подручја доприносе отпорности предела стварањем природних варијација које могу успорити

ширење пожара. Очување ових карактеристика подржава биодиверзитет, а истовремено помаже у смањењу вероватноће великих, континуираних пожара који се крећу преко отвореног простора.

Сам биодиверзитет јача отпорност. Пределу са разноврсним биљним врстама и стаништима генерално су боље способни да издрже поремећаје у окружењу, укључујући пожар. Аутохтона вегетација прилагођена локалним условима често се ефикасније опоравља након пожара него деградирани екосистеми у којима доминирају инвазивне или лако запаљиве врсте. Обнављање природних станишта и подстицање еколошке разноликости стога користи и циљевима очувања и управљања пожарима.

Заједнице су подједнако важне у стварању отпорних предела. Становници, пољопривредници, власници земљишта и локалне организације поседују драгоцену знања о својој околини и често препознају промене у вегетацији или коришћењу земљишта пре него што постану већи проблеми. Њихово учешће у управљању пределима, пројектима обнове и иницијативама за подизање свести помаже да се осигура да се отпорност гради од локалног нивоа навише. Образовање такође игра значајну улогу. Разумевање како се предели мењају током времена, како клима утиче на понашање пожара и како свакодневне одлуке о управљању земљиштем утичу на ризик од пожара омогућава заједницама да доносе одлуке засноване на информацијама. Школе, локалне организације и програми заштите животне средине доприносе развоју културе у којој превенција и управљање постају део свакодневног живота, а не сезонске активности.

Изградња отпорности такође зависи од сарадње. Пожари на отвореном простору не признају административне границе, а не би требало ни напори за превенцију. Општине, шумарска удружења, пољопривредне власти, еколошке организације и истраживачке институције имају важну улогу у управљању пределима на регионалном нивоу. Прекогранична сарадња омогућава суседним земљама да размењују знање, координирају напоре за обнову и развијају заједничке приступе одрживом управљању земљиштем. Отпорни предели се не стварају кроз један пројекат или једну сезону припреме. Они су резултат континуираног улагања у здравље екосистема, одрживо коришћење земљишта и ангажовање заједнице. Обнова деградираних подручја, одржавање традиционалних пољопривредних пракси, очување природних станишта и интегрисање ризика од пожара у планирање коришћења земљишта доприносе смањењу будуће рањивости.

Припрему за летњу сезону пожара стога треба посматрати као прилику за јачање предела, а не само као смањење опасности. Свака обновљена ливада, одрживо управљана шума, активно пољопривредно газдинство и заштићено мочварно подручје доприносе пределу који је боље опремљен да се носи са променљивом климом. Ове акције не само да смањују потенцијални утицај пожара, већ и подржавају биодиверзитет, побољшавају задржавање воде, штите земљиште и унапређују дугорочну одрживост руралних заједница.

*Овај блог текст је припремљен у оквиру Програма **Landscape Fire Management in the Western Balkans (LFMWB)** као део регионалне кампање за подизање свести о превенцији пожара на отвореном простору. Инстџитиуџи за шумарство дели овај садржај као подршку подизању свести јавности и то не подразумева да је формални партнер пројекта.*